

NÓGRÁDI SÁNDOR

1894. május 14. Fülel, Nógrád vármegye – 1971. január 1. Budapest

MTI/MTVA Fotóarchívum

FŐBB TISZTSÉGEI

Az MKP, illetve MDP KV tagja	1945. május 21.–1956. október 31.
Az Iparügyi Minisztérium politikai államtitkára	1945. november 23.–1947. január 16.
Az MKP Propaganda Osztálya vezetője	1947. január–1947. november
Az MKP KV Szervező Bizottsága tagja	1947. január 10.–1948. június 14.
A Miniszterelnökség politikai államtitkára	1947. november 12.–1948. december
Az MDP KV Szervező Bizottsága tagja	1948. november 28.–1953. június 28.
Honvédelmi miniszterhelyettes	1948. december 3.–1955. február 10.
A honvédelmi miniszter első helyettese	1955. július–1955. december
Az MSZMP IKB Agitációs és Propaganda Osztálya vezetője	1956. november 21.–1957. február 19.
Az MSZMP IKB Szervező Bizottsága tagja	1956. november 26.–1957. február 6.
Pekingi és hanoi nagykövet	1957. május 9.–1960. január
Az MSZMP KB tagja	1957. június 29.–1962. november 24.
Az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottsága elnöke	1959. december 5.–1966. december 3.
Az MSZMP KB tagja	1966. december 3.–1971. január 1.

PÁLYÁJA

Apja, Kellermann Sámuel pékként dolgozott, anyját Kepes Saroltának hívták. Tizenhárom testvére volt. 1945-től használta a Nógrádi nevet.

Szécsényben nevelkedett, az elemi iskola után Losoncon négy gimnáziumi osztályt végzett, majd apja versegi pékségében inaskodott tíz hónapig. 1909-ben rézesztergályos-tanoncnak szegődött a fővárosba, a Gottfried és Társai Csillárgyárba. 1911 őszén tüdőbetegsége miatt visszaköltözött szüleihez Losoncra, és villanszerelő-tanoncnak állt. 1912 tavaszán felszabadult, elhelyezkedett a losonci mezőgazdasági gépgyárban, magánúton németül és franciául tanult, 1914 nyarán levizsgázott a felsőkereskedelmi iskola első osztályának anyagából. 1915-ben üzemi könyvvitellel megbízott műszaki alkalmazott lett, s mivel hadiüzemben dolgozott, 1918 tavaszáig felmentették a hadkötelezettség alól. 1916-ban munkahelyén szakszervezeti főbizalmivá választották. 1918 áprilisában egyéves önkéntesként bevonult katonának, frontszolgálatot nem teljesített, 1918. novemberben a fegyverszünet megkötése után leszerelték.

1918 végén az Ipari és Közlekedési Tisztviselők Országos Szövetsége helyi szervezete titkáráként részt vett a kommunista párt losonci csoportjának megalakításában. 1919 februárjában a dél-szlovákiai általános sztrájk egyik szervezőjeként rendőrségi nyilvántartásba vették, ezért Budapestre menekült, ahol belépett a Kommunisták Magyarországi Pártjába. A Tanácsköztársaság idején tisztviselő, majd az Országos Statisztikai Hivatal ellenőre lett. 1919 májusában jelentkezett a Vörös Hadseregbe, szakaszpáncsnokként került a frontra. Augusztusban visszament a Csehszlovákiához csatolt Losoncra, ahol előbb rendőri felügyelet alá helyezték, majd kommunista propaganda terjesztése miatt 1921 februárjában letartóztatták, és három hónapra bebörtönözték. 1922-től Prágában a cseh kommunista ifjúsági szövetség egyik titkára volt. A pártvezetés 1923 májusában Berlinbe küldte, ahol egy német kommunista lap szerkesztőségében dolgozott. 1923. októbertől Moszkvában a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága titkárságának munkatársa volt. 1924. szeptemberben Bécsbe, onnan Bukarestbe utazott, ahol illegális kommunista tevékenység miatt letartóztatták, de sikerült megszöknie. 1925-től a moszkvai pártiskolában tanult. 1928 őszétől Csehszlovákiában egy német nyelvű napilapot szerkesztett.

1931-től a Fasizmus- és Háborúellenes Világbizottság titkáráként Nyugat-Európában, főként Franciaországban élt, a spanyol polgárháború idején a Fegyvert Spanyolországban elnevezésű mozgalmat szervezte. A második világháború kitörése miatt visszatért a Szovjetunióba, s az 1940 őszen a Moszkvába érkező Rákosi Mátyás kérésére átlépett a magyar pártba. A világháború idején a moszkvai Kossuth Rádió bemondója, szerkesztője, majd a Kijev mellett megszervezett partizániskola magyar tagozatának parancsnoka volt. 1944. októbertől maga is részt vett a Felvidéken zajló partizánharcokban, egysége 1944. december végén csatlakozott a II. Ukrán Front csapataihoz.

1945. január közepén érkezett Debrecenbe, majd Gerő Ernő megbízásából Miskolcra ment, s több megyét átfogó régiótitkárként szervezte a Magyar Kommunista Pártot. 1945. májusban bekerült az MKP Központi Vezetőségébe. 1944. decemberben Miskolcon választották be az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, s 1967-ig folyamatosan részt vett a törvényhozás munkájában. 1945. novemberétől 1947. januárig az Iparügyi Minisztérium államtitkára volt. 1947. januártól a KV Propaganda Osztályát vezette, egyúttal tagja lett a KV Szervező Bizottságának. 1947. novemberétől a Miniszterelnökség politikai államtitkáráként dolgozott, decemberben kinevezték az Elhagyott Javak Kormánybizottsága Elnöki Tanácsának elnökévé.

1948. júniusban a Magyar Dolgozók Pártja alakuló kongresszusán kimaradt a Szervező Bizottságból, majd novemberben ismét a testület tagja lett. 1948. decemberben altábornagyi rangban honvédelmi miniszterhelyettessé nevezték ki, és megbízták a Honvédelmi Minisztérium akkor megalakított Politikai Főcsoportfőnöksége vezetésével. A koholt katonaperek megrendezéséhez bírósági ülnökként közvetlenül is köze volt, később őt magát is Puskin szovjet nagykövet és Farkas Mihály közbenjárása mentette meg a letartóztatástól. 1955. júliustól, immár vezérezredesi rangban, a honvédelmi miniszter első helyettese volt. 1955. decemberben tartalékállományba helyezték, és átvette a KV Agitációs és Propaganda Osztályának vezetését. 1956. március 13-án tagja lett a Farkas Mihály ügyének kivizsgálására alakított bizottságnak.

Az 1956-os forradalom idején 1956. október 26-ig tagja volt az MDP KV Katonai Bizottságának. 1956. novemberétől a széthullott MDP utódaként megalakított Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottsága Szervező Bizottsága tagja és az Agitációs és Propaganda Osztály vezetője volt, de Kádár fenntartásokkal fogadta szolgálatait, így rövidesen diplomáciai pályára irányították. 1957. május 1-jén főosztályvezetőként a Külügyminisztérium állományába vették, s május 9-én rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri rangban megbízták a pekingi és hanoi nagykövetség vezetésével. Az 1957. júniusi pártértekezleten bekerült a KB-ba. 1959. decemberben megtették az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottsága elnökévé, külföldi állomáshelyé-

ről hivatalosan 1960. januárban hívták vissza. 1962-ben Aczél Györggyel együtt felfereste a száműzetésben élő Rákosi Mátyást, hogy a koncepciós perekben játszott szerepéről kikérdezze.

1962. novemberben kimaradt a KB-ból, s 1963. márciusban az Elnöki Tanács tagjává választották. 1966. decemberben a KEB éléről vonult nyugállományba, ugyanakkor újra KB-tag lett. A kollektív államfői testületnek 1967. áprilisig, a „pártparlamentnek” élete végéig maradt tagja.

FŐ MŰVEI

Emlékeimből. Kossuth Kiadó, Budapest, 1961.

Új történet kezdődött. Kossuth Kiadó, Budapest, 1966.

Történelmi lecke. Kossuth Kiadó, Budapest, 1970.

IRODALOM

Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához. Szerkesztette Nyírő András. Interart Stúdió, Budapest, 1989. 301.

Az 1947. szeptember 16-ra összehívott Országgyűlés almanachja. 1947. szeptember 16.-1949. április 12.
Főszerkesztők: Marelyn Kiss József, Vida István. Szerkesztette Horváth Zsolt és Hubai László. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2005. 291-292.

Maruzs Roland: *Tábornoki kar, 1945-1956.* HK Hermanos Kiadó, Budapest, 2011. 95-97.